

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

Олена Храпенко

ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ПРЕДСТАВНИЦТВА У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

*Методичні вказівки
для здобувачів вищої освіти другого рівня за спеціальністю 081 «Право»
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Одеса
Фенікс
2023

УДК 347.965
Х 88

*Рекомендовано навчально-методичною радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16 лютого 2023 року)*

*Розглянуто та рекомендовано на засіданні кафедри організації
судових, правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 14 лютого 2023 року)*

Укладач:

Храпенко О. О. – к.ю.н., доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія».
ORCID 0000-0001-5864-0367.

Рецензенти:

Добровольська В. В. – к.ю.н., доцент кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;
Меденцев А. М. – к.ю.н., доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Міжнародного гуманітарного університету.

Храпенко Олена.

Б 19 Особливості тактики представництва у цивільному судочинстві : метод. вказівки для здобувачів вищої освіти другого рівня за спец. 081 «Право» [Електронне видання] / О. Храпенко ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2023. – 39 с.

ISBN 978-966-928-923-0

Методичні вказівки підготовлено з метою засвоєння студентами знань щодо правового регулювання діяльності адвокатури при здійсненні представництва прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у судах, визначення найбільш ефективних способів виконання адвокатами своїх професійних обов'язків, розвитку законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність, цивільного процесуального законодавства, дотримання міжнародних стандартів здійснення адвокатами функції представництва у судах, підготовки майбутніх випускників факультету адвокатури та антикорупційної діяльності до здійснення адвокатської діяльності.

Методичні вказівки містять перелік тем, які розглядаються під час навчання та завдання, які студенти вирішують під час практичної роботи в процесі навчання; посилання на міжнародне законодавство і національне законодавство України та на рекомендовану наукову літературу. Призначені для здобувачів вищої освіти другого рівня за спеціальністю 081 «Право».

УДК 347.965

ISBN 978-966-928-923-0

© Н. М. Бакаянова, 2023

Вступ.....	4
Тема 1. Правові основи участі адвоката - представника у цивільному процесі. Історичний огляд розвитку інституту представництва.....	5
Тема 2. Особливості побудови взаємовідносин адвоката з клієнтом. Консультаційна робота адвоката.....	8
Тема 3. Поняття та види представництва у цивільному процесі. Стратегія і тактика цивільного процесу. Тактичні прийоми та принципи адвоката.....	10
Тема 4. Первісна робота адвоката по справі. Визначення та поняття правової позиції. Системний аналіз фактичних обставин справи і доказів.....	13
Тема 5. Представництво інтересів довірителя адвокатом-представником по цивільним справам в судах системи судоустрою України.....	15
Тема 6. Тактичні прийоми, які використовує адвокат-представник у цивільному процесі. Тактика судових дебатів.....	17
Тема 7. Діяльність адвоката-представника з питань виконання судових рішень по цивільних справах.....	20
Тема 8. Тактичні прийоми адвоката-представника при складанні процесуальних документів.....	22
Тема 9. Особливості обчислення процесуальних строків у цивільному процесі. Судові витрати.....	24
Тема 10. Особливості тактики представництва по різних категоріям справ. Психологічні аспекти формування стратегії і тактики адвоката-представника в цивільному процесі.....	25
Тестові завдання для поточного контролю знань.....	28
Перелік питань для самоперевірки.....	33
Інформаційні ресурси.....	37

ВСТУП

Сектор цивільних справ посідає чільне місце в роботі системи українських судів щодо їхньої завантаженості. Це пояснюється широтою діапазону цивільної юрисдикції. Суди розглядають, у порядку цивільного судочинства, справи про захист порушених, невизнаних чи оскаржуваних прав, свобод та інтересів, що виникають з цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин, а також правовідносин, що впливають з прав інтелектуальної власності, спадкового права, відшкодування морального збитку тощо. Відповідно формується і зайнятість адвокатів. Сьогодні у сфері некримінального судочинства заподіяна переважна кількість адвокатів.

У цивільному процесі адвокат виконує представницькі функції, зокрема здійснює всі процесуальні права, що і особа, права та охоронювані законом інтереси якої він представляє. Представництво адвокатом у цивільній справі слід визначити як договірні правовідносини, за якими адвокат в силу його юридичної компетентності бере на себе обов'язок щодо здійснення процесуальної діяльності, спрямованої на захист порушених, оспорюваних, невизнаних прав та законних інтересів особи в суді в межах наданих йому повноважень ті в інтересах цієї особи.

Вивчення академічної дисципліни «Особливості тактики представництва у цивільному судочинстві» полягає у набутті знань з питань правового регулювання діяльності адвокатури при здійсненні представництва прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб у судах, визначення найбільш ефективних способів виконання адвокатами своїх професійних обов'язків, розвитку законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність, цивільного процесуального законодавства, дотримання міжнародних стандартів здійснення адвокатами функцій представництва у судах, підготовка майбутніх випускників факультету адвокатури та антикорупційної діяльності до здійснення адвокатської діяльності.

Об'єктом вивчення академічної дисципліни «Особливості тактики представництва у цивільному судочинстві» є побудова стратегії і тактики при взаємодії адвокатів з клієнтами та іншими суб'єктами цивільного судочинства.

Предметом вивчення академічної дисципліни «Особливості тактики представництва у цивільному судочинстві» є теоретичні і практичні аспекти розвитку інституту захисту та національного цивільного законодавства України.

Методичні вказівки з дисципліни «Особливості тактики представництва у цивільному судочинстві» стане корисним та допоможе здобувачам вищої освіти ознайомитись із особливостями діяльності адвокатів при здійсненні представництва прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб у судах, допоможе зацентувати увагу на ефективних способах виконання адвокатами своїх професійних обов'язків, розвиток законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність.

Тема 1.

Правові основи участі адвоката-представника у цивільному процесі. Історичний огляд розвитку інституту представництва

Лекційні питання:

1. Предмет, методологія, система і структура курсу «Особливості тактики представництва в цивільному судочинстві». Місце курсу в системі інших юридичних дисциплін.
2. Правові підстави адвоката - представника для захисту інтересів клієнта у цивільному процесі. Процесуальні особливості прийняття доручення на ведення справи.
3. Повноваження адвоката-представника при веденні цивільної справи.
4. Історія розвитку інституту представництва в рамках світової історії адвокатури.

Питання до практичного заняття:

1. Предмет, методологія, система і структура курсу «Особливості тактики представництва в цивільному судочинстві».
2. Місце курсу в системі інших юридичних дисциплін.
3. Правові підстави адвоката - представника для захисту інтересів клієнта у цивільному процесі.
4. Процесуальні особливості прийняття доручення на ведення справи.
5. Повноваження адвоката - представника при веденні цивільної справи.
6. Історія розвитку інституту представництва в рамках світової історії адвокатури.

Кейси для самостійної роботи:

№1

Адвокат Коровін А.В. за договором про надання правової допомоги здійснював представництво інтересів Мухіной М.М. у цивільній справі. Гонорар адвоката був визначений у розмірі 5 000 грн. Мухіна М.М. внесла частину гонорару — 2000 грн., а решту мала виплатити у наступному місяці. Проте, Мухіна М.М. у визначений термін гонорар адвоката не оплатила, пояснюючи це скрутним фінансовим станом. Клієнтка попросила адвоката допомогти їй із закладенням в ломбард обручок (її та її чоловіка), оскільки їй було відомо, що адвокат надає правову допомогу юридичній особі «Перший Ломбард». Адвокат погодився, взяв обручки та погодився виконати прохання Мухіной М.М., а саме домовився про закладення обручок та отримання грошових коштів, після чого клієнтка виплатила гонорар адвокату у повному обсязі.

Чи відповідають дії адвоката вимогам законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність? Висловіть свою думку щодо ситуації.

№2

Адвокат Круг Р.Р. надавала правову допомогу потерпілому у кримінальній справі. Після набрання обвинувальним вироком законної сили адвокат в інтересах клієнта звернулася із позовом про відшкодування матеріальної (майнової) та моральної шкоди у порядку цивільного судочинства, оскільки цивільний позов у кримінальному провадженні потерпілий не заявляв. До матеріальної шкоди, завданої клієнту, адвокат віднесла також й його витрати на правову допомогу у розмірі 10 000 грн.

Адвокат Швець В.Я. здійснюючи представництво інтересів відповідача, у судовому засіданні зазначив, що адвокат Круг Р.Р. у кримінальному провадженні заявила лише одне клопотання та приймала участь у двох судових засіданнях, адже розмір гонорару адвоката може будь яким, якщо її клієнт згоден, але його клієнт-відповідач не повинен оплачувати гонорари адвокатів, які є необґрунтовано високими.

Суд у судовому рішенні з цивільної справи не задовольнив вимоги позивача щодо відшкодування оплати праці адвоката у зв'язку із тим, що позивачем не було надано доказів отримання адвокатом гонорару у зазначеному розмірі. Висловіть свою думку щодо ситуації.

Теми рефератів:

1. Проаналізуйте правові підстави адвоката-представника для захисту інтересів клієнта у цивільному процесі
2. Здійсніть дослідження розвитку інституту представництва у Стародавньому Римі і Стародавній Греції. Виявіть закономірності розвитку інституту представництва.
3. Охарактеризуйте адвокатуру в Епоху Відродження.
4. Надайте характеристику адвокатури 20-го століття.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
4. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
5. Правила адвокатської етики: затверджені Звітно-виборчим з'їздом адвокатів 9 червня 2017 р. // Національна асоціація адвокатів України: офіц.

Веб-портал.

URL:http://unba.org.ua/assets/uploads/8354a317c5dd15913f18_file.pdf.

Рекомендована література:

1. Адвокатура Одеси та Одеської області: історичні нариси: монографія / Й. Л. Бронз, Н. М. Бакаянова та ін.; за ред. Н. М. Бакаянової; Національний університет «Одеська юридична академія», Національна асоціація адвокатів України, Рада адвокатів Одеської області. Одеса: Фенікс, 2020. 744 с.
2. Адвокатура України : Кн. 1. Організація адвокатури (з практикумом): підруч. у 2 кн. / за заг. ред. С. Я. Фурси та Н. М. Бакаянової. 2-ге вид. доповн. і перероб. Київ : Алерта, 2016. 864 с.
3. Бакаянова Н. М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України: дис. ... д-ра юрид. наук ; 12.00.10. Одеса, 2017. 395 с.
4. Бакаянова Н. М., Храпенко О. О. Історія адвокатури України у запитаннях та відповідях, ілюстраціях та фотографіях : навчальний посібник. Одеса : «Юридична література», 2016. 215 с.
5. Гарріс Р. Школа адвокатури. Керівництво з провадження цивільних та кримінальних справ: Декор, 2016. 292 с.
6. Святоцька В. О. Стандарти організації та професійної діяльності адвокатури: порівняльно-правове дослідження : автореф. дис. докт. юрид. наук : 12.00.10; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2021. 42 с.
7. Стратегія розвитку адвокатури 2021-2025. URL: [https://unba.org.ua/assets/uploads/files/UNBA_Strategy_2021_1\(2\).pdf](https://unba.org.ua/assets/uploads/files/UNBA_Strategy_2021_1(2).pdf)
8. Фляжнікова Я.В. Історіографія правового регулювання правил адвокатської етики новітнього часу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: «Юриспруденція». 2018. № 36. С. 29–31.
9. Храпенко О.О. Організаційно-правовий статус Одеської обласної колегії адвокатів на початку 70-х років. *Наука онлайн: Міжнародний електронний науковий журнал*. 2020. №12. URL: <https://nauka-online.com/ua/publications/yurisprudentsiya/2020/12/organizatsijno-pravovij-status-odeskoyi-oblasnoyi-kolegiyi-advokativ-na-pochatku-70-h-rokiv/>

Тема 2.

Особливості побудови взаємовідносин адвоката з клієнтом. Консультаційна робота адвоката

Лекційні питання:

1. Перша зустріч з адвоката – представника з клієнтом. Консультація - як процес взаємодії адвоката та клієнта.
2. Право на отримання кваліфікованої правової допомоги у цивільному судочинстві. Прийняття адвокатом доручення на здійснення представництва. Обставини, що виключають участь адвоката у якості представника у цивільній справі.
3. Особливості складання договору про надання правової допомоги між адвокатом - представником і клієнтом (довірителем). Оформлення повноважень адвоката-представника.
4. Проблемі питання у визначенні процесуального статусу адвоката – представника

Питання до практичного заняття:

1. Перша зустріч з адвоката – представника з клієнтом.
2. Консультація - як процес взаємодії адвоката та клієнта.
3. Право на отримання кваліфікованої правової допомоги у цивільному судочинстві.
4. Прийняття адвокатом доручення на здійснення представництва. Обставини, що виключають участь адвоката у якості представника у цивільній справі.
5. Особливості складання договору про надання правової допомоги між адвокатом - представником і клієнтом (довірителем).
6. Оформлення повноважень адвоката-представника.
7. Проблемі питання у визначенні процесуального статусу адвоката – представника

Кейси і завдання для самостійної роботи:

№1

Розібрати ролі для студентів на семінар:

1. Клієнт - Артеменко Ігор Миколайович. Проблема: змінити прізвище «Артьоменко» у свідоцтві про шлюб на «Артеменко».
2. Клієнт – Пархоменко Ірина Ігорівна (донька). Встановити факт батьківства Артеменко Ігора Миколайовича.
3. Адвокат – надати пропозиції щодо допомоги клієнтам, скласти процесуальні документи.

№2

1. Адвокатом Жарко Н.Н. було укладено угоду про надання професійної правничої (правової) допомоги зі здійснення представництва інтересів Городенко М.Ю., який був визнаний потерпілим по кримінальній справі. Проте, Городенко М.Ю. не виконав зобов'язання про щомісячну оплату праці адвоката.

2. Які дії має вчинити адвокат в описаній ситуації?

3. Чи можливо розірвати угоду із клієнтом Городенко М.Ю. під час судового процесу? Висловіть свою думку щодо ситуації.

№3.

Розробіть проект консультації адвоката-представника із клієнтом (відповідно до обраної теми).

№4.

Складіть макет договору про надання правничої (правової) допомоги.

Теми рефератів:

1. Охарактеризуйте проблемі питання у визначені процесуального статусу адвоката -представника.

2. Проаналізуйте існуючі стратегічні лінії, якими користується адвокат - представник.

3. У промовах відомих ораторів(на вибір одну промову) знайдіть і визначте стратегічну лінію, яка була узгоджена між адвокатом – представником і довірителем (клієнтом).

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

4. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>

5. Правила адвокатської етики: затверджені Звітно-виборчим з'їздом адвокатів 9 червня 2017 р. // Національна асоціація адвокатів України: офіц. Веб-портал.

URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/8354a317c5dd15913f18_file.pdf.

Рекомендована література:

1. Адвокатура Одеси та Одеської області: історичні нариси: монографія / Й. Л. Бронз, Н. М. Бакаянова та ін.; за ред. Н. М. Бакаянної; Національний університет «Одеська юридична академія», Національна асоціація адвокатів України, Рада адвокатів Одеської області. Одеса: Фенікс, 2020. 744 с.
2. Адвокатура України : Кн. 1. Організація адвокатури (з практикумом): підруч. у 2 кн. / за заг. ред. С. Я. Фурси та Н. М. Бакаянної. 2-ге вид. доповн. і перероб. Київ : Алерта, 2016. 864 с.
3. Бакаянова Н. М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України: дис. ... д-ра юрид. наук ; 12.00.10. Одеса, 2017. 395 с.
4. Гаррис Р. Школа адвокатури. Керівництво з провадження цивільних та кримінальних справ: К.: ВД «Дакор», 2022. 292 с.
5. Гонорар успіху адвоката: світовий досвід і перспективи законодавчого врегулювання в Україні. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/171358_gonorar-uspkhu-advokata-svtoviy-dosvd--perspektivi-zakonodavchogo-vregulyuvannya-v-ukran.
6. Джабурія О. О. Організаційні форми адвокатської діяльності: дис. докт. філософ. 081 «Право». Одеса, 2020. 223 с.
7. Зейкан Я. П. Захист у цивільній справі: наук.-практ. комент. К., 2010. 596 с.
8. Стратегія розвитку адвокатури 2021-2025. URL: [https://unba.org.ua/assets/uploads/files/UNBA_Strategy_2021_1\(2\).pdf](https://unba.org.ua/assets/uploads/files/UNBA_Strategy_2021_1(2).pdf)
9. Фоміна О. І. Відносини адвоката з клієнтом за договором про надання правової допомоги: дис. докт. філософ. 081 «Право». Одеса, 2021. 234 с.
10. Храпенко О.О. Щодо удосконалення державної антикорупційної політики в Україні. *Антикорупційні органи: проблеми становлення, розвитку та взаємодії: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Одеса, 9 квітня 2021 р.).С. 47-49.

Тема 3.

Поняття та види представництва у цивільному процесі. Стратегія і тактика цивільного процесу. Тактичні прийоми та принципи адвоката

Лекційні питання:

1. Поняття і складові частини ефективного представництва. Завдання адвокатури при розгляді судами цивільних спорів. Представництво у цивільних справах як вид адвокатської діяльності. Етичні аспекти представництва.
2. Визначення поняття «стратегія» і «тактика».
3. Класифікація тактичних прийомів. Тактичні принципи в діяльності адвоката -представника.
4. Стратегічні лінії захисту. Тактика представника на початку

планування лінії захисту.

Питання до практичного заняття:

1. Поняття і складові частини ефективного представництва. Завдання адвокатури при розгляді судами цивільних спорів.
2. Представництво у цивільних справах як вид адвокатської діяльності.
3. Етичні аспекти представництва.
4. Визначення поняття «стратегія» і «тактика».
5. Класифікація тактичних прийомів. Тактичні принципи в діяльності адвоката -представника.
6. Стратегічні лінії захисту. Тактика представника на початку планування лінії захисту.

Кейс для самостійної роботи:

№1

Адвокат Бабушкін А.М. прийняв доручення на ведення цивільної справи. Клієнт передав адвокату документи, що можуть бути представлені як письмові докази по справі, але пояснив, що один з документів, акт прийому-передачі товару, є лише у ксерокопії. Адвокат, дослідивши цей документ, прийшов до висновку, що він є підробленим та запитав у клієнта, чи дійсно цей акт сфабрикований самим клієнтом. Клієнт визнав цей факт, але наполягав, що такий акт раніше підписувався процесуальним опонентом, проте документ було втрачено. Невиконання контрагентом положень договору пов'язано із тим, що він знає про втрату екземпляру акту клієнта та ні за яких умов не допустить передачі цього документу до суду. Отже, клієнт зазначить, що оскільки попередні поставки товару також передбачали підписання інших актів, йому вдалося зробити копію документу, який в дійсності існував.

Чи є законним інтерес клієнта до надання зазначеного доказу до суду, якщо акт прийому-передачі насправді був підписаний сторонами по цивільній справі? Якою буде тактика адвоката ?

Теми рефератів:

1. Охарактеризуйте стратегічні лінії захисту.
2. Визначте ефективність тактичних прийомів у діяльності адвоката.
3. Складіть висновок щодо правової позиції та тактики захисту або надання іншої професійної правничої (правової) допомоги по фабулі наданої справи.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
4. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
5. Правила адвокатської етики: затверджені Звітно-виборчим з'їздом адвокатів 9 червня 2017 р. // Національна асоціація адвокатів України: офіц. Веб-портал. URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/8354a317c5dd15913f18_file.pdf.

Рекомендована література:

1. Адвокатура України : Кн. 1. Організація адвокатури (з практикумом): підруч. у 2 кн. / за заг. ред. С. Я. Фурси та Н. М. Бакаянної. 2-ге вид. доповн. і перероб. Київ : Алерта, 2016. 864 с.
2. Бакаянова Н. М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України: дис. ... д-ра юрид. наук ; 12.00.10. Одеса, 2017. 395 с.
3. Гаррис Р. Школа адвокатури. Керівництво з провадження цивільних та кримінальних справ: К.: ВД «Дакор», 2022. 292 с.
4. Зейкан Я. П. Захист у цивільній справі: наук.-практ. комент. Я. П. Зейкан. К., 2010. 596 с.
5. Зразки процесуальних документів у цивільному судочинстві : [збірник] : листи, скарги, заяви, позовні заяви, відзив на позовні заяви, оскарження судових рішень / упоряд. Ю. І. Руснак. Київ : Центр учбов. л-ри, 2015. 133 с.
6. Каденко О. О. Правовий статус Національної асоціації адвокатів України : дис...доктора філос. / Каденко, Оксана Олегівна ; Національний університет «Одеська юридична академія» – Одеса, 2022. – 283 с.
7. Святоцька В. О. Стандарти організації та професійної діяльності адвокатури: порівняльно-правове дослідження : автореф. дис. докт. юрид. наук : 12.00.10; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2021. 42 с.
8. Стратегія розвитку адвокатури 2021-2025. URL: [https://unba.org.ua/assets/uploads/files/UNBA_Strategy_2021_1\(2\).pdf](https://unba.org.ua/assets/uploads/files/UNBA_Strategy_2021_1(2).pdf)
9. Фоміна О. І. Відносини адвоката з клієнтом за договором про надання правової допомоги: дис. докт. філософ. 081 «Право». Одеса, 2021. 234 с.
10. Храпенко О. О. Дотримання Правил адвокатської етики на телебаченні та в Інтернеті. *Вісник Одеської адвокатури. Спеціальний випуск. Адвокатська етика*. 2019. С. 53–55.

11.Храпенко О. Діяльність судів та адвокатури в Україні під час воєнного стану.Наука онлайн: Міжнародний електронний науковий журнал. URL: <https://nauka-online.com/ua/publications/yurisprudentsiya/2022/6/02-9/>

Тема 4.

Первісна робота адвоката по справі. Визначення та поняття правової позиції. Системний аналіз фактичних обставин справи і доказів

Лекційні питання:

1. З'ясування адвокатом – представником позивача всіх обставин справи. Визначення нормативних актів, які регулюють правовідносини, що виникли між сторонами. Формування правової позиції по справі та погодження її з довірителем. Визначення предмету доказування.
2. Звернення адвоката до суду з клопотаннями щодо витребування доказів. Діяльність адвоката - представника щодо забезпечення доказів.
3. Тактичні прийоми доказування.
4. Заходи до забезпечення позову, їх значення. Тактичні та стратегічні особливості планування захисту. Узгодження між адвокатом – представником і довірителем лінії захисту в процесі у цивільних справах.

Питання до практичного заняття:

1. З'ясування адвокатом – представником позивача всіх обставин справи. Визначення нормативних актів, які регулюють правовідносини, що виникли між сторонами.
2. Формування правової позиції по справі та погодження її з довірителем.
3. Визначення предмету доказування.
4. Звернення адвоката до суду з клопотаннями щодо витребування доказів.
5. Діяльність адвоката - представника щодо забезпечення доказів.
6. Тактичні прийоми доказування.
7. Заходи до забезпечення позову, їх значення.
8. Тактичні та стратегічні особливості планування захисту. Узгодження між адвокатом – представником і довірителем лінії захисту в процесі у цивільних справах.

Кейс для самостійної роботи:

№1

Адвокат Адов В.В., представляючи інтереси клієнта в суді, заявив судді відвід на підставі його упередженості, яка на думку адвоката, полягала у тому, що в будівлі суду, в якому слухалась справа, було орендовано приміщення під розміщення офісу адвокатської фірми. Представник протилежної адвокату Адову В.В. сторони по справі — адвокат Хмара А.Ю. — являвся членом такої адвокатської фірми.

У зв'язку з таким, на думку адвоката Адова В.В., суддя, який веде справу, має постійне поза процесуальне спілкування з адвокатом Хмарию А.Ю.

Оцініть доводи адвоката Адова В.В. і визначте, чи є можливим задоволення заяви про відвід судді за вказаними доводами.

Висловіть свою думку щодо ситуації.

Теми рефератів:

1. Охарактеризуйте головні аспекти формування правової позиції по справі.
2. Визначте ефективність діяльності адвоката - представника щодо забезпечення доказів.
3. Дослідите існуючі заходи до забезпечення позову.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
4. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
5. Правила адвокатської етики: затверджені Звітно-виборчим з'їздом адвокатів 9 червня 2017 р. // Національна асоціація адвокатів України: офіц. Веб-портал. URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/8354a317c5dd15913f18_file.pdf.

Рекомендована література:

1. Бакаянова Н. М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України: дис. ... д-ра юрид. наук ; 12.00.10. Одеса, 2017. 395 с.

2. Гаррис Р. Школа адвокатури. Керівництво з провадження цивільних та кримінальних справ: К.: ВД «Дакор», 2022. 292 с.
3. Гонорар успіху адвоката: світовий досвід і перспективи законодавчого врегулювання в Україні. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/171358_gonorar-uspkhu-advokata-svtoviy-dosvd--perspektivi-zakonodavchogo-vregulyuvannya-v-ukran.
4. Джабурія О. О. Організаційні форми адвокатської діяльності: дис. докт. філософ. 081 «Право». Одеса, 2020. 223 с.
5. Святоцька В. О. Стандарти організації та професійної діяльності адвокатури: порівняльно-правове дослідження : автореф. дис. докт. юрид. наук : 12.00.10; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2021. 42 с.
6. Фоміна О. І. Відносини адвоката з клієнтом за договором про надання правової допомоги: дис. докт. філософ. 081 «Право». Одеса, 2021. 234 с.
7. Храпенко О.О. Тактика складання процесуальних документів адвокатом у цивільному процесі. *Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції. Традиції та новачії юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє* (м. Одеса, 19 травня 2017 року). 2017.С.156-158.

Тема 5.

Представництво інтересів довірителя адвокатом-представником по цивільним справам в судах системи судоустрою України

Лекційні питання:

1. Загальні положення процесуальної діяльності адвоката в суді першої інстанції. Тактичні прийоми роботи з судом. Форми реагування адвоката на незаконні дії судді або інших учасників судового процесу.
2. Позовна заява як визначальний документ позовного провадження у цивільному процесі. Тактика складання та пред'явлення позовної заяви у справі.
3. Особливості діяльності адвоката на стадії підготовки та розгляду справи в суді першої інстанції. Порядок допуску адвоката до участі у цивільній справі. Виступ з позовними вимогами.
4. Тактика складання мирової угоди. Тактичні прийоми підготовки адвоката до розгляду апеляційної скарги в цивільній справі.
5. Діяльність адвоката-представника із захисту інтересів довірителя в судовому засіданні в апеляційних судах та у Верховному Суді.

Питання до практичного заняття:

1. Загальні положення процесуальної діяльності адвоката в суді першої інстанції.
2. Тактичні прийоми роботи з судом.

3. Форми реагування адвоката на незаконні дії судді або інших учасників судового процесу.

4. Позовна заява як визначальний документ позовного провадження у цивільному процесі. Тактика складання та пред'явлення позовної заяви у справі.

5. Особливості діяльності адвоката на стадії підготовки та розгляду справи в суді першої інстанції.

6. Порядок допуску адвоката до участі у цивільній справі.

7. Виступ з позовними вимогами.

8. Тактика складання мирової угоди. Тактичні прийоми підготовки адвоката до розгляду апеляційної скарги в цивільній справі.

9. Діяльність адвоката-представника із захисту інтересів довірителя в судовому засіданні в апеляційних судах та у Верховному Суді.

Здавання для самостійної роботи:

№1

Скласти висновок щодо правової позиції та тактики захисту або надання іншої професійної правничої (правової) допомоги по фавбулі наданої справи.

№2

Скласти заяву про забезпечення позову або заяву про забезпечення доказів у цивільній справі.

№3

Скласти проект мирової угоди по наданій фавбулі.

Теми рефератів:

1. Дії адвоката при відмові позивача від позову, визнання позову відповідачем, примирення сторін.

2. Заочний розгляд справи.

3. Методика оскарження заочного рішення у цивільній справі.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

4. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>

5. Правила адвокатської етики: затверджені Звітно-виборчим з'їздом адвокатів 9 червня 2017 р. // Національна асоціація адвокатів України: офіц. Веб-портал.

URL:http://unba.org.ua/assets/uploads/8354a317c5dd15913f18_file.pdf.

Рекомендована література:

1. Адвокатура України : Кн. 1. Організація адвокатури (з практикумом): підруч. у 2 кн. / за заг. ред. С. Я. Фурси та Н. М. Бакаянної. 2-ге вид. доповн. і перероб. Київ : Алерта, 2016. 864 с.

2. Гаррис Р. Школа адвокатури. Керівництво з провадження цивільних та кримінальних справ: К.: ВД «Дакор», 2022. 292 с.

2. Джабурія О. О. Організаційні форми адвокатської діяльності: дис. докт. філософ. 081 «Право». Одеса, 2020. 223 с.

3. Зразки процесуальних документів у цивільному судочинстві : [збірник] : листи, скарги, заяви, позовні заяви, відзив на позовні заяви, оскарження судових рішень / упоряд. Ю. І. Руснак. Київ : Центр учбов. л-ри, 2015. 133 с.

4. Святоцька В.О. Інститут адвокатури України: становлення та розвиток: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / В.О. Святоцька ; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. Л., 2010. 16 с.

5. Стратегія розвитку адвокатури 2021-2025. URL: [https://unba.org.ua/assets/uploads/files/UNBA_Strategy_2021_1\(2\).pdf](https://unba.org.ua/assets/uploads/files/UNBA_Strategy_2021_1(2).pdf)

6. Фоміна О. І. Відносини адвоката з клієнтом за договором про надання правової допомоги: дис. докт. філософ. 081 «Право». Одеса, 2021. 234 с.

7. Храпенко О.О. Тактика складання процесуальних документів адвокатом у цивільному процесі. *Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції. Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє* (м. Одеса, 19 травня 2017 року). 2017. С.156-158.

Тема 6.

Тактичні прийоми, які використовує адвокат - представник у цивільному процесі. Тактика судових дебатів

Лекційні питання:

1. Тактика роботи з опонентом. Етичні вимоги щодо поведінки сторін в процесі. Пропозиція компромісу стороні.

2. Тактичні прийоми нападу. Використання адвокатом - представником тактичних переваг.

3. Тактика затягування справи як зловживання правом. Оскарження постанов суду. Часткове оскарження рішення. Створення поважних причин. Створення підстав для зупинення провадження.

4. Тактика судових дебатів. Тактичні прийоми при складанні промови адвоката – представника.

5. Тактичні прийоми доказування. Тактичні прийоми збирання та надання доказів. Тактичні прийоми дослідження окремих засобів доказування.

6. Методика допиту свідка. Тактичні прийоми роботи із письмовими доказами. Тактика роботи з експертом.

Питання до практичного заняття:

1. Тактика роботи з опонентом. Етичні вимоги щодо поведінки сторін в процесі. Пропозиція компромісу сторони.

2. Тактичні прийоми нападу. Використання адвокатом - представником тактичних переваг.

3. Тактика затягування справи як зловживання правом. Оскарження постанов суду. Часткове оскарження рішення. Створення поважних причин. Створення підстав для зупинення провадження.

4. Тактика судових дебатів. Тактичні прийоми при складанні промови адвоката – представника.

5. Тактичні прийоми доказування. Тактичні прийоми збирання та надання доказів. Тактичні прийоми дослідження окремих засобів доказування.

6. Методика допиту свідка.

7. Тактичні прийоми роботи із письмовими доказами.

8. Тактика роботи з експертом.

Кейси для самостійної роботи:

№1

Адвокат Маков А.А., відомий за участю в кількох резонансних процесах, вирішив видати свої мемуари, випустивши книгу.

Про свою ідею він порадився зі своїм другом адвокатом Власовим А.Ю. Адвокат Власов А.Ю. відмовляв адвоката Макова А.А. від випуску мемуарів (в яких імена всіх учасників автором не змінюються), зазначивши, що це є порушенням принципу конфіденційності.

На це адвокат Маков А.А. заперечив, що всі обставини тих резонансних процесів, які він збирається описувати, є загальновідомими, а він у своїх мемуарах висловить лише власне бачення ситуації.

Висловіть свою думку щодо поведінки адвокатів.

№2

16-річний Семко Іван, працюючи вантажником в ЗАТ «Тор», на території ЗАТ потрапив під автомашину, внаслідок чого зазнав каліцтва: йому ампутували ногу. Відповідач відшкодував витрати, пов'язані з відновленням здоров'я і протезуванням, а також виплачував Івану

відшкодування. Семко закінчив інститут, здобув професію інженера і став працювати в проектному інституті.

В силу наявної втрати працездатності він не міг у повному обсязі виконувати обов'язки інженера, і тому інститут виплачував йому лише 75% посадового окладу. У зв'язку з цим Семко І. звернувся до ЗАТ «Тор» з вимогою збільшити обсяг відшкодування за заподіяну шкоду. Вирішіть справу. Складіть позовну заяву.

Теми рефератів:

1. Визначте важливість ораторського мистецтва при побудові тактики проведення судових дебатів.
2. Охарактеризуйте тактичні прийоми при складанні промови.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
4. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
5. Правила адвокатської етики: затверджені Звітно-виборчим з'їздом адвокатів 9 червня 2017 р. // Національна асоціація адвокатів України: офіц. Веб-портал. URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/8354a317c5dd15913f18_file.pdf.

Рекомендована література:

1. Адвокатура України : Кн. 1. Організація адвокатури (з практикумом): підруч. у 2 кн. / за заг. ред. С. Я. Фурси та Н. М. Бакаянної. 2-ге вид. доповн. і перероб. Київ : Алерта, 2016. 864 с.
2. Бакаянова Н. М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України: дис. ... д-ра юрид. наук ; 12.00.10. Одеса, 2017. 395 с.
3. Гаррис Р. Школа адвокатури. Керівництво з провадження цивільних та кримінальних справ: К.: ВД «Дакор», 2022. 292 с.
4. Джабурія О. О. Організаційні форми адвокатської діяльності: дис. докт. філософ. 081 «Право». Одеса, 2020. 223 с.
5. Зразки процесуальних документів у цивільному судочинстві : [збірник] : листи, скарги, заяви, позовні заяви, відзив на позовні заяви, оскарження судових рішень / упоряд. Ю. І. Руснак. Київ : Центр учбов. л-ри, 2015. 133 с.
6. Стратегія розвитку адвокатури 2021-2025. URL: [https://unba.org.ua/assets/uploads/files/UNBA_Strategy_2021_1\(2\).pdf](https://unba.org.ua/assets/uploads/files/UNBA_Strategy_2021_1(2).pdf)

7. Фоміна О. І. Відносини адвоката з клієнтом за договором про надання правової допомоги: дис. докт. філософ. 081 «Право». Одеса, 2021. 234 с.

8. Храпенко О.О. Проблемні питання розробки законодавства про адвокатуру на початку 90-х років//Наука онлайн: Міжнародний електронний науковий журнал - 2021. - №6. - <https://nauka-online.com/ua/publications/yurisprudentsiya/2021/6/9-6/>

9. Храпенко О.О. Тактика складання процесуальних документів адвокатом у цивільному процесі. *Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції. Традиції та новачії юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє* (м. Одеса, 19 травня 2017 року). 2017.С.156-158.

10. Храпенко О. Діяльність судів та адвокатури в Україні під час воєнного стану//Наука онлайн: Міжнародний електронний науковий журнал - 2022. - №6. - <https://nauka-online.com/ua/publications/yurisprudentsiya/2022/6/02-9/>

Тема 7.

Діяльність адвоката-представника з питань виконання судових рішень по цивільних справах

Лекційні питання:

1. Правові основи діяльності представника при виконанні судових рішень з цивільних справ. Тактичні прийоми адвоката-представника у виконавчому провадженні.
2. Оформлення повноважень адвоката-представника при прийнятті доручення на здійснення представництва інтересів клієнта при виконанні судових рішень.
3. Тактика поведінки адвоката-представника при виконанні рішення, ухвали, постанови суду по цивільних справах. Особливості оскарження адвокатом - представником дій або бездіяльності органів Державної виконавчої служби України.

Питання до практичного заняття:

1. Правові основи діяльності представника при виконанні судових рішень з цивільних справ.
2. Тактичні прийоми адвоката - представника у виконавчому провадженні.
3. Оформлення повноважень адвоката-представника при прийнятті доручення на здійснення представництва інтересів клієнта при виконанні судових рішень.
4. Тактика поведінки адвоката-представника при виконанні рішення, ухвали, постанови суду по цивільних справах.
5. Особливості оскарження адвокатом - представником дій або бездіяльності органів Державної виконавчої служби України.

Завдання для самостійної роботи:

№1

Визначте особливості оскарження адвокатом-представником дій або бездіяльності органів Державної виконавчої служби України чи приватного виконавця.

№2

Складіть процесуальний документ, яким адвокат оскаржує дії Державної виконавчої служби чи приватного виконавця.

Теми рефератів:

1. Охарактеризуйте правові основи діяльності представника при виконанні судових рішень.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
4. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
5. Закон України Про виконавче провадження від 02.06.2016 № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>
6. Правила адвокатської етики: затверджені Звітно-виборчим з'їздом адвокатів 9 червня 2017 р. // Національна асоціація адвокатів України: офіц. Веб-портал. URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/8354a317c5dd15913f18_file.pdf.

Рекомендована література:

1. Гаррис Р. Школа адвокатури. Керівництво з провадження цивільних та кримінальних справ: К.: ВД «Дакор», 2022. 292 с.
2. Зразки процесуальних документів у цивільному судочинстві : [збірник] : листи, скарги, заяви, позовні заяви, відзиви на позовні заяви, оскарження судових рішень / упоряд. Ю. І. Руснак. Київ : Центр учбов. л-ри, 2015. 133 с.
3. Лобко А.С. Правовий статус сторін у виконавчому процесі: проблемні питання. *Актуальні проблеми теорії і практики нотаріального цивільного, виконавчого процесу: їх співвідношення та взаємодія*. 2013. С.471-474.

4. Фоміна О. І. Відносини адвоката з клієнтом за договором про надання правової допомоги: дис. докт. філософ. 081 «Право». Одеса, 2021. 234 с.

5. Храпенко О.О. Тактика складання процесуальних документів адвокатом у цивільному процесі. *Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції. Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє* (м. Одеса, 19 травня 2017 року). 2017. С.156-158.

Тема 8.

Тактичні прийоми адвоката-представника при складанні процесуальних документів

Лекційні питання:

1. Процесуальні вимоги щодо складання судових процесуальних документів. Особливості процесуальних документів.
2. Тактична направленість процесуальних документів.
3. Методологія складання процесуальних документів.
4. Позовна заява як визначальний документ позовного провадження у цивільному процесі. Підготовка відзиву.
5. Тактика складання апеляційної скарги та касаційної скарги по цивільній справі.

Питання до практичного заняття:

1. Процесуальні вимоги щодо складання судових процесуальних документів.
2. Особливості процесуальних документів.
3. Тактична направленість процесуальних документів.
4. Методологія складання процесуальних документів.
5. Позовна заява як визначальний документ позовного провадження у цивільному процесі.
6. Підготовка відзиву.
7. Тактика складання апеляційної скарги та касаційної скарги по цивільній справі.

Завдання для самостійної роботи:

№1

Підготувати відповідь на відзив або заперечення позивача на відповідь на відзив по наданій фабулі.

№2

Підготувати апеляційну або касаційну скарги на рішення суду у цивільній справі по наданій фабулі.

№3

Підготувати клопотання про передачу цивільної справи на розгляд об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду по наданій фабулі.

№4

Підготувати заяву про перегляд рішення за нововиявленими або виключними обставинами по наданій фабулі.

Теми рефератів:

1. Особливості складання процесуальних документів.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
4. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
5. Правила адвокатської етики: затверджені Звітно-виборчим з'їздом адвокатів 9 червня 2017 р. // Національна асоціація адвокатів України: офіц. Веб-портал. URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/8354a317c5dd15913f18_file.pdf.

Рекомендована література:

1. Адвокатура України : Кн. 1. Організація адвокатури (з практикумом): підруч. у 2 кн. / за заг. ред. С. Я. Фурси та Н. М. Бакаянної. 2-ге вид. доповн. і перероб. Київ : Алерта, 2016. 864 с.
2. Гаррис Р. Школа адвокатури. Керівництво з провадження цивільних та кримінальних справ: К.: ВД «Дакор», 2022. 292 с.
3. Зразки процесуальних документів у цивільному судочинстві : [збірник] : листи, скарги, заяви, позовні заяви, відзив на позовні заяви, оскарження судових рішень / упоряд. Ю. І. Руснак. Київ : Центр учбов. л-ри, 2015. 133 с.
4. Фляжнікова Я. В. Правила адвокатської етики та юридична відповідальність за їх порушення : дис...доктора філос. / Фляжнікова, Ярослава Василівна ; Національний університет «Одеська юридична академія» – Одеса, 2022. – 251 с.
5. Фоміна О. І. Відносини адвоката з клієнтом за договором про надання правової допомоги: дис. докт. філософ. 081 «Право». Одеса, 2021. 234 с.
6. Храпенко О.О. Тактика складання процесуальних документів адвокатом у цивільному процесі. *Матеріали Міжнародної науково –*

практичної конференції. Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє (м. Одеса, 19 травня 2017 року). 2017.С.156-158.

Тема 9.

Особливості обчислення процесуальних строків у цивільному процесі. Судові витрати

Лекційні питання:

1. Поняття та значення строків у цивільному процесі.
2. Види процесуальних строків. Строки вчинення процесуальних дій судом.
3. Строки вчинення процесуальних дій особами, які беруть участь у справі. Строки вчинення процесуальних дій іншими учасниками процесу. Обчислення процесуальних строків.
4. Тактичні прийоми адвоката представника при зупиненні, поновленні та продовженні процесуальних строків.

Питання до практичного заняття:

1. Поняття та значення строків у цивільному процесі.
2. Види процесуальних строків.
3. Строки вчинення процесуальних дій судом.
4. Строки вчинення процесуальних дій особами, які беруть участь у справі. Строки вчинення процесуальних дій іншими учасниками процесу.
5. Обчислення процесуальних строків.
6. Тактичні прийоми адвоката представника при зупиненні, поновленні та продовженні процесуальних строків.

Завдання для самостійної роботи:

№1

Охарактеризуйте важливість правильного обчислення процесуальних строків.

№2

Підготувати попередній розрахунок суми судових витрат або клопотання про відстрочення та розстрочення судових витрат, зменшення їх розміру або звільнення від їх оплати по наданій фабулі справи.

Теми рефератів:

1. Тактика адвоката представника при зупиненні, поновленні та продовженні процесуальних строків.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
4. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
5. Правила адвокатської етики: затверджені Звітно-виборчим з'їздом адвокатів 9 червня 2017 р. // Національна асоціація адвокатів України: офіц. Веб-портал. URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/8354a317c5dd15913f18_file.pdf.

Рекомендована література:

1. Адвокатура України : Кн. 1. Організація адвокатури (з практикумом): підруч. у 2 кн. / за заг. ред. С. Я. Фурси та Н. М. Бакаянної. 2-ге вид. доповн. і перероб. Київ : Алерта, 2016. 864 с.
2. Гаррис Р. Школа адвокатури. Керівництво з провадження цивільних та кримінальних справ: К.: ВД «Дакор», 2022. 292 с.
3. Зразки процесуальних документів у цивільному судочинстві : [збірник] : листи, скарги, заяви, позовні заяви, відзив на позовні заяви, оскарження судових рішень / упоряд. Ю. І. Руснак. Київ : Центр учбов. л-ри, 2015. 133 с.
4. Храпенко О.О. Тактика складання процесуальних документів адвокатом у цивільному процесі. *Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції. Традиції та новачії юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє* (м. Одеса, 19 травня 2017 року). 2017. С.156-158.

Тема 10.

Особливості тактики представництва по різних категоріям справ. Психологічні аспекти формування стратегії і тактики адвоката - представника в цивільному процесі

Лекційні питання:

1. Особливості тактики представництва у справах про право власності на майно.
2. Особливості тактики представництва у справах по захисту немайнових прав. Особливості тактики представництва у справах по захисту інтелектуальної власності.
3. Особливості тактики представництва у справах, які витікають з договірних зобов'язань.

4. Особливості тактики представництва у справах по захисту сімейних прав подружжя. Особливості тактики представництва у справах по захисту сімейних прав батьків і дітей. Особливості тактики представництва в справах, які впливають з усиновлення (удочеріння).

5. Особливості тактики представництва у справах по захисту житлових прав.

6. Особливості тактики представництва у справах по захисту трудових прав.

7. Особливості тактики представництва у справах, пов'язаних з ДТП.

8. Психологічні аспекти формування стратегії і тактики позиції в цивільному процесі.

Питання до практичного заняття:

1. Особливості тактики представництва у справах про право власності на майно.

2. Особливості тактики представництва у справах по захисту немайнових прав. Особливості тактики представництва у справах по захисту інтелектуальної власності.

3. Особливості тактики представництва у справах, які витікають з договірних зобов'язань.

4. Особливості тактики представництва у справах по захисту сімейних прав подружжя. Особливості тактики представництва у справах по захисту сімейних прав батьків і дітей. Особливості тактики представництва в справах, які впливають з усиновлення (удочеріння).

5. Особливості тактики представництва у справах по захисту житлових прав.

6. Особливості тактики представництва у справах по захисту трудових прав.

7. Особливості тактики представництва у справах, пов'язаних з ДТП.

8. Психологічні аспекти формування стратегії і тактики позиції в цивільному процесі.

Завдання для самостійної роботи:

№1

Підготувати позовну заяву про захист особистих немайнових прав.

№2

Підготувати позовну заяву про захист права інтелектуальної власності.

№3

Підготувати позовну заяву зі спору щодо забезпечення виконання зобов'язань або про припинення (розірвання) окремих видів зобов'язань та відшкодування нанесених збитків (шкоди).

Теми рефератів:

1. Проблемні моменти із складанням позовної заяви про захист права власності на земельну ділянку або права користування земельною ділянкою.
2. Проблемні моменти із складанням позовної заяви про захист трудових прав (про поновлення на роботі незаконно звільненого працівника та стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу, стягнення заборгованості з заробітної плати, відшкодування моральної шкоди у зв'язку з порушенням трудових прав тощо).

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р., прийнята на V сесії Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
4. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
5. Правила адвокатської етики: затверджені Звітно-виборчим з'їздом адвокатів 9 червня 2017 р. // Національна асоціація адвокатів України: офіц. Веб-портал. URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/8354a317c5dd15913f18_file.pdf.

Рекомендована література:

1. Адвокатура України : Кн. 1. Організація адвокатури (з практикумом): підруч. у 2 кн. / за заг. ред. С. Я. Фурси та Н. М. Бакайнової. 2-ге вид. доповн. і перероб. Київ : Алерта, 2016. 864 с.
2. Гаррис Р. Школа адвокатури. Керівництво з провадження цивільних та кримінальних справ: К.: ВД «Дакор», 2022. 292 с.
3. Стратегія розвитку адвокатури 2021-2025. URL: [https://unba.org.ua/assets/uploads/files/UNBA_Strategy_2021_1\(2\).pdf](https://unba.org.ua/assets/uploads/files/UNBA_Strategy_2021_1(2).pdf)
4. Фоміна О. І. Відносини адвоката з клієнтом за договором про надання правової допомоги: дис. докт. філософ. 081 «Право». Одеса, 2021. 234 с.
5. Храпенко О.О. Тактика складання процесуальних документів адвокатом у цивільному процесі. *Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції. Традиції та новачії юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє* (м. Одеса, 19 травня 2017 року). 2017. С.156-158.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Першими захисниками у Стародавній Греції були :
 - а. патрони;
 - б. видики;
 - в. логографи;
 - г. прагматики.

2. Гонорар адвоката :
 - а. не включає фактичні витрати;
 - б. включає фактичні витрати;
 - в. оплата фактичних витрат залежать від результату по справі;
 - г. адвокат самостійно оплачує фактичні витрати.

3. Стратегія адвоката полягає в :
 - а. визначенні головної мети діяльності захисника (або головний план дій), а також це чіткому розумінні лінії спору і результату, який необхідно досягти;
 - б. сукупності цілей в діяльності адвоката на окремих етапах захисту;
 - в. спосіб реалізації вже наміченого плану;
 - г. сукупності установок, яка визначає позицію сторони з питань виникнення або вирішення спору.

4. Тактика адвоката полягає в :
 - а. сукупності установок, яка визначає позицію сторони з питань виникнення або вирішення спору;
 - б. визначенні головної мети діяльності захисника (або головний план дій), а також це чіткому розумінні лінії спору і результату, який необхідно досягти;
 - в. результаті того, що адвокат хоче досягти, лінія поведінки розробленої для досягнення позитивного результату;
 - г. сукупності цілей діяльності на окремих етапах захисту (способі реалізації вже наміченого плану).

5. Показником професіоналізму адвоката є:
 - а. вміння моделювати правові ситуації на базі отриманої інформації;
 - б. вміння слухати і одразу ж консультувати;
 - в. вміння швидко допомогти;
 - г. вміння сперечатись.

6. Консультація надається:
 - а. в письмовій або усній формі;

- б. лише в усній формі;
- в. лише в письмовій формі;
- г. форма консультації обирається адвокатом.

7. Юридичний факт це:

- а. факт, з яким закон пов'язує виникнення, зміну або припинення правовідносин;
- б. факт, з яким закон не пов'язує виникнення, зміну або припинення правовідносин;
- в. факт, з яким закон пов'язує лише виникнення правовідносин;
- г. факт, з яким закон пов'язує лише зміну або припинення правовідносин.

8. Визначте, у яких випадках немає підстав для звернення до суду:

- а. присутні факти, необхідні для обґрунтування;
- б. виявлено відсутність фактів, але їх можливо знайти іншим шляхом;
- в. виявлено відсутність фактів, необхідних для обґрунтування;
- г. виявлено присутність фактів, необхідних для обґрунтування.

9. Добровільне представництво виникає:

- а. на підставі цивільно-правового договору доручення, за яким одна сторона (особа, яку представляють) доручає іншій особі (представнику) ведення справи в суді, а представник приймає на себе ці обов'язки;
- б. на підставі цивільно-правового договору доручення, за яким одна сторона (особа, яку представляють) доручає іншій особі (представнику) ведення справи в суді.
- в. на підставі договору доручення, за яким одна сторона (особа, яку представляють) доручає іншій особі (представнику) ведення справи в суді.
- г. на підставі цивільно-правового договору доручення сторона сама себе представляє.

10. Законне представництво виникає :

- а. на підставі закону, адміністративного або судового акту.
- б. лише на підставі закону;
- в. на підставі лише адміністративного акту;
- г. на підставі лише судового акту.

11. Основне завдання дебатів:

- а. оцінка доказів, досліджених під час розгляду справи по суті, переконування суду у перевазі одних доказів над іншими, схвалення суду до прийняття позиції промовця;
- б. оцінка фактів, досліджених під час розгляду справи по суті;
- в. оцінка доказів та переконування суду у перевазі своїх доказів, схвалення суду до прийняття позиції промовця;

г. оцінка своїх аргументів, досліджених під час розгляду справи по суті, переконування суду у перевазі одних доказів над іншими.

12. Одна з найважливіших вимог до судової промови це:

- а. логічність;
- б. грамотність;
- в. простота;
- г. почуття гумору.

13. Представниками у виконавчому провадженні не можуть бути:

а. недієздатні особи, судді, слідчі, прокурори, працівники підрозділів, які провадять оперативно-розшукову діяльність, експерти, спеціалісти, перекладачі, суб'єкти оціночної діяльності - суб'єкти господарювання, які діють як учасники цього виконавчого провадження, виконавці та помічники приватних виконавців, крім випадків, коли вони діють як законні представники або уповноважені особи відповідного органу, що є стороною виконавчого провадження, інші особи, які відповідно до закону не можуть здійснювати представництво;

б. особи, які не мають повної цивільної дієздатності, судді, слідчі, прокурори, працівники підрозділів, які провадять оперативно-розшукову діяльність, експерти, спеціалісти, перекладачі, суб'єкти оціночної діяльності - суб'єкти господарювання, які діють як учасники цього виконавчого провадження, виконавці та помічники приватних виконавців, крім випадків, коли вони діють як законні представники або уповноважені особи відповідного органу, що є стороною виконавчого провадження, інші особи, які відповідно до закону не можуть здійснювати представництво;

в. особи, які не мають повної цивільної дієздатності, нотаріуси, слідчі, прокурори, працівники підрозділів, які провадять оперативно-розшукову діяльність, експерти, спеціалісти, перекладачі, суб'єкти оціночної діяльності - суб'єкти господарювання, які діють як учасники цього виконавчого провадження, виконавці, крім випадків, коли вони діють як законні представники або уповноважені особи відповідного органу, що є стороною виконавчого провадження, інші особи, які відповідно до закону не можуть здійснювати представництво;

г. особи, які не мають повної цивільної дієздатності, судді, слідчі, прокурори, працівники підрозділів, які провадять оперативно-розшукову діяльність, експерти, спеціалісти, перекладачі, суб'єкти оціночної діяльності, які не є учасниками цього виконавчого провадження, виконавці та помічники приватних виконавців, крім випадків, коли вони діють як законні представники або уповноважені особи відповідного органу, що є стороною виконавчого провадження.

14. Обмеження повноважень представника на вчинення певної виконавчої дії:

а. мають бути застережені у виданій йому довіреності або в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань;

б. не мають бути застережені у виданій йому довіреності;

в. мають бути застережені лише у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб;

г. не мають бути застережені.

15. Відповідно до законодавства позовна заява подається в:

а. письмовій формі;

б. письмовій або усній формі;

в. електронній формі;

г. довільна форма.

16. До позовної заяви додаються :

а. документи, що підтверджують сплату судового збору та оплату витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи;

б. документи, які стосуються справи;

в. документи, що підтверджують сплату необхідних послуг;

г. до позовної заяви додатки не додаються.

17. Строки, встановлені законом або судом, обчислюються :

а. роками, місяцями і днями, а також можуть визначатися вказівкою на подію, яка повинна неминуче настати;

б. хвилинами, днями , місяцями;

в. не встановлено законом;

г. лише днями.

18. За джерелом встановлення, процесуальні строки поділяються на:

а. встановлені законом і встановлені судом;

б. лише встановлені судом;

в. лише встановлені законом;

г. не встановлені.

19. Юрисдикційна форма захисту авторських прав:

а. передбачає дії юридичних і фізичних осіб щодо захисту своїх авторських прав на твір, які вони здійснюють самостійно, без звернення в державні або інші компетентні органи. При цьому маються на увазі тільки законні способи захисту, такі, як, наприклад, повідомлення порушника про існування авторських прав і пропонування вирішити суперечку шляхом переговорів;

б. передбачає діяльність уповноважених державою органів щодо захисту порушених прав або прав, що оскаржуються. Суть такої форми захисту полягає в тому, що особа, права якої порушені неправомірними

діями, може звернутися за захистом своїх прав у спеціально вповноважені державні органи - суд, Антимонопольний комітет та ін;

в. передбачає дії фізичних осіб щодо захисту своїх авторських прав на твір, які вони здійснюють самостійно, без звернення в державні або інші компетентні органи.

г. передбачає діяльність адвокатів щодо захисту порушених прав або прав, що оскаржуються. Суть такої форми захисту полягає в тому, що особа, права якої порушені неправомірними діями, не може звернутися за захистом своїх прав у спеціально вповноважені державні органи - суд, Антимонопольний комітет та ін;

20. Окреме провадження - це :

а. вид непозовного цивільного судочинства, в порядку якого розглядаються цивільні справи про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав, свобод та інтересів особи або створення умов здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав;

б. вид позовного цивільного судочинства, в порядку якого розглядаються цивільні справи про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав, свобод та інтересів особи або створення умов здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав;

в. вид позовного судочинства, в порядку якого розглядаються будь-які справи про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав, свобод та інтересів особи або створення умов здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав;

г. вид непозовного судочинства, в порядку якого розглядаються певні справи про підтвердження наявності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав, свобод та інтересів особи або створення умов здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав;

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Предмет, методологія, система і структура курсу «Тактика і стратегія представництва в цивільному судочинстві».
2. Місце курсу в системі інших юридичних дисциплін.
3. Правові підстави адвоката - представника для захисту інтересів клієнта у цивільному процесі.
4. Процесуальні особливості прийняття доручення на ведення справи.
5. Відповідальність для адвоката - представника при веденні цивільної справи.
6. Особливості обчислення гонорару адвоката – представника.
7. Історія розвитку інституту представництва в рамках світової історії адвокатури.
8. Поняття і складові частини ефективного представництва.
9. Завдання адвокатури при розгляді судами цивільних спорів.
10. Представництво у цивільних справах як вид адвокатської діяльності.
11. Етичні аспекти представництва.
12. Визначення поняття «стратегія» і «тактика».
13. Класифікація тактичних прийомів.
14. Тактичні принципи в діяльності адвоката -представника.
15. Стратегічні лінії захисту.
16. Тактика представника на початку планування лінії захисту.
17. Перша зустріч з адвоката – представника з клієнтом.
18. Консультація - як процес взаємодії адвоката та клієнта.
19. Право на отримання кваліфікованої правової допомоги у цивільному судочинстві.
20. Прийняття адвокатом доручення на здійснення представництва.
21. Обставини, що виключають участь адвоката у якості представника у цивільній справі.
22. Особливості складання договору про надання правової допомоги між адвокатом - представником і клієнтом (довірителем).
23. Оформлення повноважень адвоката-представника.
24. Проблеми питання у визначені процесуального статусу адвоката - представника.
25. З'ясування адвокатом – представником позивача всіх обставин справи.
26. Визначення нормативних актів, які регулюють правовідносини, що виникли між сторонами.
27. Формування правової позиції по справі та погодження її з довірителем.
28. Визначення предмету доказування.
29. Звернення адвоката до суду з клопотаннями щодо витребування доказів.
30. Діяльність адвоката - представника щодо забезпечення доказів.

31. Тактичні прийоми доказування.
32. Заходи до забезпечення позову, їх значення.
33. Тактичні та стратегічні особливості планування захисту.
34. Узгодження між адвокатом – представником і довірителем лінії захисту в процесі у цивільних справах.
35. Загальні положення процесуальної діяльності адвоката в суді першої інстанції.
36. Тактичні прийоми роботи з судом.
37. Форми реагування адвоката на незаконні дії судді або інших учасників судового процесу.
38. Позовна заява як визначальний документ позовного провадження у цивільному процесі.
39. Тактика складання та пред'явлення позовної заяви у справі.
40. Особливості діяльності адвоката на стадії підготовки та розгляду справи в суді першої інстанції.
41. Порядок допуску адвоката до участі у цивільній справі.
42. Виступ з позовними вимогами.
43. Дії адвоката при відмові позивача від позову, визнання позову відповідачем, примирення сторін.
44. Тактика складання мирової угоди.
45. Заочний розгляд справи.
46. Методика оскарження заочного рішення у цивільній справі.
47. Тактичні прийоми підготовки адвоката до розгляду апеляційної скарги в цивільній справі.
48. Діяльність адвоката-представника із захисту інтересів довірителя в судовому засіданні в апеляційних судах та у Верховному Суді.
49. Тактика роботи з опонентом.
50. Етичні вимоги щодо поведінки сторін в процесі.
51. Пропозиція компромісу сторонам.
52. Тактичні прийоми нападу.
53. Використання адвокатом - представником тактичних переваг.
54. Тактика затягування справи як зловживання правом.
55. Оскарження постанов суду.
56. Часткове оскарження рішення.
57. Тактика судових дебатів.
58. Тактичні прийоми при складанні промови адвоката – представника.
59. Тактичні прийоми доказування.
60. Тактичні прийоми збирання та надання доказів.
61. Тактичні прийоми дослідження окремих засобів доказування.
62. Методика допиту свідка.
63. Тактичні прийоми роботи із письмовими доказами.
64. Тактика роботи з експертом.
65. Правові основи діяльності представника при виконанні судових рішень з цивільних справ.

66. Тактичні прийоми адвоката - представника у виконавчому провадженні.

67. Оформлення повноважень адвоката-представника при прийнятті доручення на здійснення представництва інтересів клієнта при виконанні судових рішень.

68. Тактика поведінки адвоката-представника при виконанні рішення, ухвали, постанови суду по цивільних справах.

69. Особливості оскарження адвокатом - представником дій або бездіяльності органів Державної виконавчої служби України.

70. Процесуальні вимоги щодо складання судових процесуальних документів. Особливості процесуальних документів.

71. Тактична направленість процесуальних документів.

72. Методологія складання процесуальних документів.

73. Позовна заява як визначальний документ позовного провадження у цивільному процесі.

74. Підготовка відзиву.

75. Тактика укладення мирової угоди по справі.

76. Тактика складання апеляційної скарги та касаційної скарги по цивільній справі.

77. Поняття та значення строків у цивільному процесі.

78. Види процесуальних строків.

79. Строки вчинення процесуальних дій судом.

80. Строки вчинення процесуальних дій особами, які беруть участь у справі.

81. Строки вчинення процесуальних дій іншими учасниками процесу.

82. Обчислення процесуальних строків.

83. Тактичні прийоми адвоката представника при зупиненні, поновленні та продовженні процесуальних строків.

84. Особливості тактики представництва у справах про право власності на майно.

85. Особливості тактики представництва у справах по захисту немайнових прав.

86. Особливості тактики представництва у справах по захисту інтелектуальної власності.

87. Особливості тактики представництва у справах, які витікають з договірних зобов'язань.

88. Особливості тактики представництва у справах по захисту сімейних прав подружжя.

89. Особливості тактики представництва у справах по захисту сімейних прав батьків і дітей.

90. Особливості тактики представництва в справах, які впливають з усиновлення (удочеріння).

91. Особливості тактики представництва у справах по захисту житлових прав.

92. Особливості тактики представництва у справах по захисту трудових прав.

93. Особливості тактики представництва у справах, пов'язаних з ДТП.

94. Психологічні аспекти формування стратегії і тактики позиції в цивільному процесі.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Інформаційні ресурси виступають важливим та необхідним джерелом інформації. Не є винятком й інформаційні ресурси, створені державою (державними органами).

Інтернет – джерела, необхідні для вивчення дисципліни:

1. <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&> – сайт Європейського суду з прав людини;
2. https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk сайт Представництва Європейського Союзу в Україні;
3. <http://iportal.rada.gov.ua> – сайт Верховної Ради України;
4. <http://www.ombudsman.gov.ua/> – сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;
5. <http://www.ccu.gov.ua/uk/index> – сайт Конституційного Суду України;
6. <http://www.court.gov.ua> – сайт «Судова влада України»;
7. <https://unba.org.ua/> – сайт НААУ
8. <https://reyestr.court.gov.ua/> – сайт ЄРДР
9. <https://erau.unba.org.ua/> – сайт ЄРАУ

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Олена Олегівна ХРАПЕНКО

**ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ПРЕДСТАВНИЦТВА
У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ**

*Методичні вказівки
для здобувачів вищої освіти другого рівня за спеціальністю 081 «Право»
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Електронне видання

В авторській редакції

Формат 60x84/16. Ум-друк. арк. 2,34.

Видавець ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
e-mail: fenix-izd@ukr.net
www.feniksbooks.com